folk/ed. Derg, 2022; 28(2)-110. sayı
DOI: 10.22559/folklor.1895

Araştırma makalesi/Research article

Faruk Duman'ın Orman Tasvirlerinde Ekofobinin İzleri*

Traces of Ecophobia in Faruk Duman's Forest Depictions

Türkan Topcu**

Öz

Simon Estok'un ortaya attığı ekofobi terimi, doğadan hiçbir mantıklı dayanak olmadan korkmayı ya da ona karşı nefret duymayı işaret etmektedir. Ekofobi, kültüre o denli işlemiştir ki doğa farkındalığına sahip yazarların eserlerde bile ekofobinin izlerini görmekteyiz. Söz gelimi günümüz yazarlarından Faruk Duman'ın ekokurgu olarak kabul edilebilecek eserlerinde ormana karşı duyulan bir korkudan bahsedilebilir. Bu durum öncelikli olarak bir çelişki ortaya çıkarmaktadır: Şöyle ki Faruk Duman doğa farkındalığı yüksek olan yazarlardan biridir. Doğa, onun romanlarında kesinlikle yalnızca bir arka plan değildir. Doğanın kendine has bir kişiliği vardır ve olayların gelişimine yön verir. Hatta Duman, romanlarını doğa ile insan birlik-

Geliş tarihi (Received): 10-07-2021 – Kabul tarihi (Accepted): 4-02-2022

* Bu çalışma, Gazi Üniversitesi'nde, Prof. Dr. Nazım Hikmet Polat danışmanlığında yürütülmüş olan *Türk Romanında Çevrecilik (1945-2015)* adlı doktora tezinden üretilmiştir. (This study was carried out at Gazi University by Prof. Dr. It was produced from the doctoral thesis titled Environmentalism in Turkish Novel (1945-2015) conducted under the supervision of Nazim Hikmet Polat).

**Öğr. Gör. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Bölümü. (Necmettin Erbakan University Rectorate Turkish Language Department). tduran@erbakan.edu.tr. ORCID 0000-0001-6186-6674

teliği üzerine kurar. Buna rağmen eserlerinde doğaya duyulan korku oldukça fark edilirdir. Bu eserlerde orman, bütün ürkünçlüğüyle okurun karşısına çıkar. Roman karakterleri çeşitli sebeplerle girdikleri/içinde bulundukları ormana tedirginlikle yaklaşırlar. Bu çalışmada doğa farkındalığı yüksek yazarların eserlerinde bile doğa ile insan ilişkisinin ne denli çetrefil bir düzlemde yer aldığını, nedenleriyle birlikte, ortaya koymaya çalıştım.

Anahtar sözcükler: *ekofobi, ekoeleştiri, doğa farkındalığı, ekokurgu, Faruk Duman*

Abstract

The term ecophobia, which was introduced by Simon, points out the fear from or hate of nature without any logical basis. Ecophobia is deeply cultivated in the Turkish culture, so it is easy to see its traces even in the works of writers who have a certain level of nature awareness. For instance, Faruk Duman, a contemporary Turkish writer, specifically mentions a fear of the forest in his works, which can be considered as an ecofiction. This situation creates a contradiction. Faruk Duman is one of the authors with an awareness for nature. Nature is definitely not a background in his novels; however, nature has its own personality and directs the fiction. Moreover, Duman builds his novels on the unity of nature and humans. The fear of nature can be seen quite clearly in his works, where the forest stands against the reader with all of its frightening characteristics. Fictional characters are filled with apprehension regarding the forest, for which they entered for some reason. In this study, complicated characteristics regarding the relationship between nature and human will be revealed, even in ecofiction.

Keywords: *ecophobia, ecocriticism, nature awareness, ecofiction, Faruk Duman*

Extended summary

Ecophobia is simply defined as fear against nature. A relatively newly coined term, ecophobia indicates an increase in the sense of insecurity about the uninhabited lands, which also has certain repercussions in works of literature. While ecophobia doesn't seem to be an alarming issue in traditional fairy tales and legends, it has become a tremendous entanglement for characters in modern novels who have been detached from nature Ecophobia has such a crushing effect that its traces are even evident in ecofiction in which characters usually seek for reconciliation with nature. The intriguing relation between nature and human being is deliberately scrutinized in ecofiction, ecophobia still haunts the characters and the theme of ecofiction novels.

The main focus of the arguments in this paper is based on Duman's five novels which all share a common topic, the way in which they deal with the notion "the wild", however they might seem different at first sight. To begin with, each novel portrays a dark and gloomy forest. Therefore, it seems legitimate to investigate the total fear against nature in the works of an author well known with his sensitivity about nature. In this regard, Duman's novels will

be analyzed with reference to ecophobia from an ecocritical perspective, which proves to be the most appropriate approach to analyze Duman's fiction.

At first, Faruk Duman's novels seem to offer a distinguished portrayal of nature. For instance, in his novel, *Ve Bir Pars, Hüzünle Kaybolur, the narrator appears to be enchanted with nature and can't help venturing into the forest. However, in his another novel, Köpekler İçin Gece Müziği* the characters are confronted by the forest. In his works, forests are characterized with "desperate, horrifying, dark" places. In his novels, narrators portray forests in similar ways. In his novel, *Ve Bir Pars, Hüzünle Kaybolur,* characters venture into the forest spontaneously and willingly while in *Köpekler İçin Gece Müziği*, characters accidentally find themselves in the forest. The forests are a place of seclusion in *İncir Tarihi* for characters who have no place to hide whereas they serve as a sanctuary for revolutionary young people in *Sus Barbatus!.* Indeed, each different character in *Sus Barbatus!* enter the forest for different reasons and the forest has a different meaning for each of them.

Duman depicts the sense of horror in detail in his novels because he believes that overcoming fear is only possible through dealing with it. Maybe, only in this way, one can achieve eliminating the sense of fear against forests, or in nature or the wild in general. It can be argued that this can be the reason why Duman took forests as his subject matter in his novels. Likewise, the narrator of *Sus Barbatus! 2* suggests that people can not get rid of the sense of fear without experiencing it in the first place. In short, the author explores the sense of fear in a fictitious world full of forests, and invites the reader to join him to no avail. Because each reader has to face their own fears alone and the author can only encounter his own fears and tries to take down conventional stereotypes of fear. The author employs folk myths and an archetypal imagery of forest when fictionalizing his own forests to confront his own fears. We find evidence in his novels that such a confrontation has affirmative results.

Giriş

1974 doğumlu Faruk Duman modern Türk edebiyatının öne çıkan isimlerinden biridir. *Sus Barbatus!* serisinin ilk kitabı ile 2019'da hem Orhan Kemal Roman Armağanı'na layık görülmüş hem de Cevdet Kudret Roman Ödülü'nü kazanmıştır. Duman'ı diğer pek çok günümüz yazarından ayrılan özelliği ise onun yabanı ve insan olmayanları eserlerinde sorunsallaştırma şeklidir. Yazarın yalnızca eserlerinin adlarına bakarak bile doğa farkındalığına sahip olduğu öne sürülebilir: *İncir Tarihi* (2010); *Bir Pars, Hüzünle Kaybolur* (2012); *Köpekler İçin Gece Müziği* (2014); *Sus Barbatus!* (2019) romanları, adları ile konularını okura sunar.

İncir Tarihi, hem içinde yer alan küçük hikâyeler ile hem de ana eksende yer alan hikâye ile insan olmayanları konu alır. İki ana karakter insandır fakat olayları doğrudan etkileyen yan karakterlerin çoğunu insan olmayanlar (insan dışındaki canlı ve cansız varlıklar) oluşturur. Bunlar arasında öne çıkanlar, ağaçtan yapılma bir kukla ile başkarakterlerden birinin sincabıdır. Bu ikisi, aslında iki ana karakterin izdüşümleridir. Bu açıdan bakıldığında roman, Faruk Duman'ın diğer eserleri arasında insan olmayanı ele alışıyla oldukça farklı bir konuma sahiptir.

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

2012 yılında Faruk Duman'ın *Bir Pars, Hüzünle Kaybolur* adlı romanı yayımlandığında Anadolu'da yaşayan son pars öldürüleli yıllar olmuştur. 1970'lerden bu yana Anadolu'da rastlanmamış olan pars, romanın ana karakterlerden biri olarak karşımıza çıkar. Nitekim Duman, bu romanı "1974'te, Beypazarı'nda vurulan son Anadolu Parsı'na" adamıştır. Bu romandan iki yıl sonra yayımlanan *Köpekler İçin Gece Müziği* (2014) ise diğer roman gibi insan ve insan olmayanların ilişkisini insan ve doğa arasındaki bağ açısından ele alır. Her iki roman da yaban imgesi üzerine kuruludur. Roman karakterleri büyülü ormanın içinde kaybolur.

Sus Barbatus! romanı ise Anadolu'da nesli tükenmekte olan canlıların yanı sıra devrimci gençlerin yaşadıklarını konu alır. Birbirinden oldukça farklı görünen bu iki konu, türler ve insan arasındaki ilişki ve hiyerarşik yapıyı merkeze aldığı için aynı potada eritilebilmiştir. Sus Barbatus, sakallı bir domuz türüdür. Tıpkı parsın hüzünle kaybolması metaforu gibi Sus Barbatus ve romanda Zeyra diye geçen kartal, türlü metaforlarla okurun karşısına çıkmıştır. Romanın ikinci cildi olan *Sus Barbatus! 2*'de de aynı mekânda aynı meseleler tartışılmaya devam eder.

Duman'ın bahsi geçen beş romanının konuları her ne kadar farklı olsa da hepsinin ortak bir özelliği bulunur: Ormanı ele alış şekilleri. Her birinde karanlık, korkunç orman imgesi vardır. Doğa duyarlılığı her satırına yansımış bir yazarın romanlarında doğaya duyulan topyekûn bir korku hâli elbette incelenmeye değerdir. Bu çalışmada böylesi bir işe girişirken kullanılacak yöntem ekoeleştiri olacaktır. Ekoeleştirinin içinde yer alan ve Türkiye'de çok duyulmamış bir terim olan ekofobi, bahsi geçen eserleri ele almanın en doğru yolu olacaktır.

Ekofobi terimi, en kısa şekilde doğaya duyulan korku olarak tanımlanabilir. Görece yeni sayabileceğimiz bu terim, insan eli değmemiş yerlerde kendini güvende hissetmeme duygusunun insanlar arasında giderek yaygınlaştığını da göstermektedir. Bu durum edebî metinlerden de takip edilebilir. Şöyle ki Türk destanlarında karşımıza pek çıkmayan ekofobi, özellikle modern romanlarda doğadan kopuk yaşayan insan için endişe verici boyutlara ulaşmıştır. Ekofobinin etkisi o kadar yoğundur ki ekokurgu olarak tanımlayabileceğimiz eserlerde dahi böylesi bir korkunun izleri sürülebilir. Her ne kadar çevreci romanların insan ve doğa ilişkisine bakışı diğer romanlardan oldukça farklı olsa da belirli bir farkındalığı olan yazarlara ait olan eserlerde bile ekofobiyi görmekteyiz.

Ekofobi terimini doğa korkusuna karşılık gelecek şekilde ilk kullanan Simon C. Estok'tur. Estok, *Ecocriticism and Shakespeare: Reading Ecophobia* (Ekoeleştiri ve Shakespeare: Ekofobi'yi Okumak) adlı kitabında yeni bir terim olan ekofobiyi tanıtmanın ve ***şiddetle*** tartışmanın elzem olduğuna dikkat çeker. Ona göre bu terimi kullanmak özellikle gereklidir çünkü tanımlanmak istenen kavram için daha uygun bir terim yoktur. Ayrıca bu terim sayesinde ekoeleştiri; tıpkı mizojini, homofobi veya ırkçılığa benzer şekillerde inceleme yapma imkânı kazanır (Estok, 2011: 2). Zaten Estok'a göre ekoeleştiri, tıpkı ekoloji gibi "her şey, her şeyle bağlantılıdır" düsturunu kabul ediyorsa ekofobiyi de kabul etmelidir. Çünkü ırkçılık, kadın düşmanlığı, homofobi ve türcülük ekofobi ile iç içe girmiştir ve her biri eninde sonunda kesinlikle birlikte değerlendirilmelidir. Estok, bundan dolayı ekoeleştirinin ekofobiye geniş yer ayırması gerektiğini vurgular (Estok, 2011: 3).

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

Estok, ekofobi terimini ilk olarak 1995 yılında doğadan mantıksız bir şekilde korkma ya da ondan nefret etmeyi belirtmek için önerir. Bu terimin tıpkı homofobi teriminin eşcinsel, lezbiyen ve biseksüellere duyulan nefreti belirtmesi gibi değerlendirilmesi gerektiğini de düşünür. Hâlbuki David Sobel, *Ekofobiyi Aşmak* adlı kitabında bu terimi çevre sorunlarına karşı duyulan korku olarak tanımlamıştır. Estok'a (2011: 3) göre "petrol sızıntıları, yağmur ormanları tahribatı, balina avcılığı, asit yağmuru, ozon tabakası deliği ve Lyme hastalığı korkusu" bu kategoriye girer. Estok, Sobel'in ekofobiyi tanımlarken bundan öteye geçmemesini eleştirir. Görüldüğü gibi aynı terimi kullansalar da bu iki eleştirmenin terime yükledikleri anlam birbirinden farklıdır. Estok, bir örnek üzerinden bu farklılığı şöyle anlatır: "Örneğin Sobel için balina avcılığı bir ekofobidir. Bense balina avcılığının genelleştirilmiş bir ekofobinin sonucu olduğunu ileri sürüyorum" (Estok, 2011: 4). Böylece kendisi ile Sobel'in ekofobisinin arasındaki farkı göstermiş olur. Elbette sonuçlar, nedenler kadar önemlidir.

Ekofobi sözcüğüne klinik psikoloji terimleri arasında da rastlanır. Fakat buradaki anlamı ne Sobel'in ne de Estok'un kullandığı şekildedir. Terim burada kısaca "ev korkusu" olarak tanımlanır ve konumuzla doğrudan bir alakası yoktur. Klinik psikolojide, Yunanca "oikos (ev)" sözcüğü ile belirli durumlar karşısında ortaya çıkan olağan üstü korku anlamına gelen "fobi" sözcüğü gerçek anlamlarıyla kullanılmıştır. Fakat bu çalışmanın kapsamını oluşturan sorunun tartışılmasına olanak tanıyan Simon C. Estok'un kullandığı anlamıyla ekofobidir ve Estok, kendi kullandığı şekliyle ekofobinin hiçbir şekilde psikoloji veya psikiyatri biliminden beslenmediğini söyler. Ekokurgularda doğa korkusunun olup olmadığını araştıracak olan bu çalışmada her ne kadar David Sobel'in kastettiği şekliyle bir ekofobiden bahsedebiliyor olsak bile ya da insanın çevresini evi olarak kabul eden ekoeleştirmen William Howarth gibi düşünüp ekofobinin ev korkusu olduğunu varsaysak bile bu çalışmanın asıl meselesi ekokurguların doğa korkusunu içerip içermemesi olduğu için Estok'un kullandığı anlamda ekofobi terimi kullanılmıştır.

Ekofobi dışında doğaya duyulan korku/nefret duygusunu anlatan bir terim daha vardır: Gaeafobi. Bu terimi 1999 yılında Robin van Tine önermiştir. Fakat bu terim görünen o ki kabul görmemiştir çünkü bu terime yer veren başka bir kaynağa rastlanmamıştır. Gaea veya Gaia, Yunan mitolojisinde "dünyayı, yeri, evrensel bir öge olarak toprağı" simgeleyen kozmik bir varlıktır (Erhat, 2003: 115). Gaeafobi ise doğal çevreye karşı aşırı yıkıcı davranışlarla karakterize olmuş cinnet biçimi veya bu yıkıcı davranışın etkilerini görmede patolojik bir inkâr olarak tanımlanmıştır (Estok, 2011: 4). Estok ile van Tine aynı duruma iki ayrı ad vermişlerdir fakat yine de seçmiş oldukları adlar birbirinden çok uzak sayılmaz.

Estok'un yaklaşımının felsefi temellerinin ekofelsefeye daha yakın olduğunu söyleyebiliriz. Onun ekofobiyi, sık sık türcülüğün kendisini ırkçılık ve cinsiyetçiliğe bağladığı gibi, günlük hayatımızda ve edebiyatta homofobinin ırkçılık ve cinsiyetçilikle karıştığına tanık olunur. Yine de Estok'un ekofobiyi hayvan çalışmaları ile sınırlandırmayı istemediğini de unutmamak gerekir.

Aslında açıkça görüldüğü gibi ekofobiyi tartışmaya açmak ekoeleştiriye yepyeni bir perspektiften kapılar açmak değildir. Çünkü zaten ekoeleştiri, ilk ortaya çıktığı yıllardan bu yana insan merkezli her türlü davranışı mercek altına almış ve tüm bu davranış kalıplarını

eleştiriye açmıştır. Kısacası ekoeleştirinin ekofobiyi görmezden geldiğini söyleyemeyiz fakat tıpkı ekoeleştiri terimi ortaya çıkmadan önce de bu alanda çalışmaların var olması gibi ekofobi de kuramsallaşmadan bu yolda ilerleme gösterebilirdi. Yine de kavramlaştırma ve derinleşmenin önemi göz önünde bulundurulmalıdır. Ekofobinin kavramlaştırılması ve bu sayede yepyeni bir terminoloji geliştirmesi ekoeleştirinin sosyal ve beşerî bilimlerdeki varlığını güçlendireceğini ön görmek kaçınılmazdır. Çünkü ekoeleştirinin bir kolu olan ekofobiyi kavramsallaştırmak bize bir metodolojik bir ayrım sunar ve bu metodoloji her kapıyı açan bir anahtar değildir, o bütün cevapları içinde barındıran tekil bir teori de değildir. O, sadece insan merkezli bakış açısına getirilmiş eleştirilerden yalnızca biridir ve muhtemelen bu bakış açısının en kadim yansımalarından birini -doğa korkusunu- eleştiriye açar.

Ekofobinin insan merkezli bakışa ne denli sızdığını tartışmadan önce kök salmaya başladığı zamanı bulmak, onun hakkında daha çok bilgi edinmeyi sağlar. Yine de ekofobinin kökenine inmenin oldukça zor olduğu söylenebilir. Estok'un da dikkat çektiği gibi doğayı kötücül bir imgeleme oturtmak ve onu bu şekilde sunmanın ne zaman ve nerede başladığını bulmak güçtür. Eski Ahit'in var olan en bilindik ekofobik söyleyişe sahip olduğu varsayılsa da ekofobinin temellerinin burada atıldığını söylemek bir hayli zordur. Çünkü en eski yazılı metinlerde de doğa korkusunun izlerine rastlanabilmektedir. Bu yüzden Estok (2011: 6) ekofobinin insanın alet yapmaya ve buğday, arpa, nohut gibi tahılları ekip koyun, domuz, keçi gibi hayvanları evcilleştirmeye başladığı 9000 yıl öncesinde kök saldığını iddia eder.

Simon C. Estok, 2018'de yayımlanan *The Ecophobia Hypothesis* (Ekofobi Hipotezi) adlı kitabında ise bir önceki çalışmasından biraz farklı bir tanımla okurun karşısına çıkar. Burada Estok (2018: 1) ekofobiyi kısaca şöyle tanımlar: Ekofobi, doğaya karşı antipatiye yol açan benzersiz bir insanî psikolojik durumdur. Bu çalışmasında bir öncekinden yine farklı bir şekilde ekofobinin kökenlerini modernitede arar ve ekofobinin, modernitenin doğaya karşı rasyonel olmayan korkusundan türeyen bir fobi olduğunu belirtir. Doğaya karşı duyulan irrasyonel korku, insanı kendi çevresi ile bir uyuşmazlığa düşürmüştür. Bu uyuşmazlık insan merkezli etiğin her yüzünde kendini gösterir: "Ekofobik durum bir görüntüde vücut bulur ve doğal çevreye karşı korku, ilgisizlik veya farkındalık eksikliği (veya bunların bir kombinasyonu) içerebilir" (Estok, 2018: 1).

Ekofobinin tam olarak ne zaman ortaya çıktığını ve insan merkezli bakış açımıza ne zaman yön verdiğini bulmak zordur. Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir meselenin de varlığını kabul etmemiz gerekiyor: Ekofobi aynı zamanda insanın kendisini korumak için göstermiş olduğu bir tepki olarak da düşünülebilir. Tehlike anında ortaya çıkan kendini koruma içgüdüsü ile ekofobinin bağlarını görmezden gelmenin oldukça zor olduğunu fark etmek kadar, bu meselenin ne kadar insanca olduğunu görmek de önemlidir. Bu çalışmanın merkezinde yer alan ormanı ele alacak olursak insanların yaşamadığı ve yaşamaları için elverişli olmayan bir mekânda kendilerini korunmasız hissetmeleri doğal kabul edilebilir. Bu, elbette ormana karşı duyulan bir nefretin doğrudan bir açıklaması olamaz belki ama yabana karşı duyulan korkunun bir sebebi olarak görülebilir. Çünkü Estok'a göre bu yerlerde en azından acı veya ölümün pusuda olduğu düşünülebilir (Oppermann, 2018: 327). Bu yüzden ekofobi bir tür kendini koruma içgüdüsü olarak kabul edebilir fakat yine de bu içgüdünün olumsuz sonuçlarını unutmamak gerekir.

Ekofobi yerine Türkçe bir karşılık olarak doğa korkusu da kullanılabilir. Kaldı ki ekokurgu kapsamında ekofobiyi ele alıyorsak doğaya karşı duyulan bir nefretten pek bahsedilemez. Bu tür eserlerde ancak doğa korkusu ile karşılaşabiliriz. Fakat bu terim bu çalışmada kullanılan şeklinden daha fazlasını ifade ediyor. Başka bir deyişle doğaya duyulan hem korkuya hem de nefrete eş zamanlı olarak gönderme yapıyor. Bu yüzden doğa korkusu, ekofobiyi tam olarak karşılamamaktadır. Bunun yanı sıra Estok'un dikkat çektiği gibi bu terim homofobi ile de ilişkilidir. Homofobinin yaygın bir terim oluşu ekofobinin de Türkçede daha kolay anlaşılır olmasının önünü açabileceğini gösterir.

Doğa korkusu olarak Türkçeye çevirebileceğimiz bir terim de ekoeleştiride halihazırda kullanılmaktadır: Ecohorror. Bu terim doğrudan doğayı demonik bir varlık olarak sunmayı karşılar. Doğa korkusunun sonuçları ile ekofobinin sonuçları nispeten aynıdır. Sara L. Crosby, "Beyond Ecophilia: Edgar Allan Poe and the American Tradition of Ecohorror" (Ecophilia'nın Ötesinde: Edgar Allan Poe ve Amerikan Doğa Korkusu Geleneği) adlı makalesinde öne sürdüğü sav şudur: Küresel iklim değişikliği, kirlilik ve habitat kaybı gittikçe daha düşmanca ve garip bir yeni Dünya'ya (Bill McKibben'ın deyişiyle "Eaarth"[1]) doğru evrildiğinden korku çevresel norm hâline geliyor. Crosby (2014: 515) bahsi geçen makalesinde Bernice Murphy'nin bu konudaki düşüncelerinden yola çıkarak doğa korkusunun Amerikan edebiyatındaki ilk kıvılcımının bu kıtaya yeni gelen ilk beyaz yerleşimcilerle alevlendiğini iddia eder ve "bunu, kızgın yerli sakinlerin zaten hâlihazırda işgal etmiş olan geniş, tanıdık olmayan ve genellikle fiziksel olarak çok tehlikeli bir manzara ortasında yeni bir dünya yaratmak için yola çıkan beyaz yerleşimcilerin aşırı derecedeki ekofobik deneyimlerine atfediyor". Böylece kıtaya kendilerine yeni bir hayat kurmak için gelenler, karşılarına çıkan doğayı bir tür yabani yaratık olarak görmüşlerdir ve Püritenlerin yabana bakışına benzer bir şekilde yabanı Şeytan'ın Evi olarak görmüşlerdir. Burayı kendilerinin kılmak adına Crosby'e göre (2014: 516) yabanı bahçeye dönüştürmelidirler. Ancak böylelikle yeni evlerini sevebileceklerdir.

Ekofobi kolayca görülebileceği gibi ekoeleştirinin pek çok türünden yardım alır. Söz gelimi Serpil Oppermann (2018: 326), Estok'un *The Ecophobia Hypothesis* (Ekofobi Hipotezi) adlı kitabında maddeci ekoeleştiriden yardım aldığını söyler. Aslında ekofobi çevre felsefesinin pek çok düşüncesini içinde barındırır. Çevre felsefesine ve ekoeleştiriye yepyeni bir söylem kazandırır. Bunun yanı sıra çeşitli ekoeleştiri türlerinin de ekofobi terimini kullanarak kuramlarını zenginleştirdiğine de tanık oluyoruz. Greta Gaard'ın ekofobiyi kuir çalışmalarına eklemlemesi bunların arasında en dikkat çekenidir. Gaard, "Green, Pink, and Lavander: Banishing Ecophobia Through Queer Ecologies" (Yeşil, Pembe ve Lavanta: Ekofobiyi Kuir Ekolojilerle Kovmak) adlı makalesinde ekofobinin kuir ile ilişkisini ele alırken özellikle de ekofobi ve erotofobi arasındaki ilişkiyi gün yüzüne çıkarır. Erotofobi, yani cinsellik korkusu cinsel ilişkiden veya cinsel sorunlardan korkmadır. Birbirinden oldukça farklı görünen "Ekofobi ve erotofobinin iç içe geçmiş kavramlar olduğu, Kuir Ekolojilerinde karşılıklı olarak oluşturulmuş doğa ve cinsellik kavramlarına dair birçok örnek aracılığıyla kanıtlanmıştır" (Gaard, 2011: 125).

Ekofobi terimi bir süredir farklı anlamlarda olsa da kullanılmaktadır ve bu terim doğadan hiçbir mantıklı dayanak olmadan korkmayı ya da ondan nefret etmeyi işaret etmektedir. Ekokurgular da zaman zaman ekofobinin tuzağına düşmüşlerdir. Elbette bütün çevreci roman-

larda ekofobi[2] gözlenmektedir, denilemez. Fakat diğer romanlara göre oldukça az rastlansa bile bir ekokurgunun ekofobik bir bakışa sahip olması büyük bir çelişki yaratır. Bu yüzden de üzerinde durulması son derece önemli bir konudur. Faruk Duman'ın romanları da bu konudaki bir çalışma için önemli veriler sunmaktadır.

Faruk Duman'ın romanlarında ilk bakışta ormana karşı farklı bakış açıları var gibi görünür. Söz gelimi *Ve Bir Pars, Hüzünle Kaybolur* adlı romanda aynı zamanda anlatıcı olan başkişi, ormanın büyüsüne kapılmış bir hâldedir ve ormana gitmekten kendini bir türlü alamaz. Fakat Duman'ın bir başka romanı olan *Köpekler İçin Gece Müziği*'nde ise orman tüm ürkünçlüğüyle roman karakterlerinin karşısına dikilmiştir. *Sus Barbatus!*'ta devrimci gençlerin sığınağı, *İncir Tarihi*'nde ise kaçış yeridir. Tüm bunlara rağmen temelde Duman'ın bütün romanlarında ormanı tasvir edilişi benzerdir:

> "Ormanın, nasıl söyleyeyim, tepelerden tüterek savrulan bir sisi var ki bu sis onun burnundan fışkırarak hem korkunç olup hem de insanı içine çekiyor. Yükselen, kaynaşarak eriyip katılaşan yeşil bir bataklık olup, ucu bucağı da görünmüyor. (Duman, 2014/a: 230)
>
> "Beni çağıran, nerede olursam olayım bana kendi uçsuz bucaksız davetini fısıldayan koygun, el değmemiş orman. (Duman, 2014/b: 54)
>
> Orman yüzlerce yıldır koygun, kimsesiz bir gölgelikti. El değmemiş, ağaçların kimsesizlikten çağıldayarak büyüdüğü, sonra likenlerin mor mor kabarıp irileştiği. (Duman, 2014/c: 85)
>
> Orman koyu karanlık ofuldayıp duruyordu. Dizlerine ağrı girmişti ormanın. Yürüyecek, ayakta duracak hali kalmamıştı. Yaprak dikenlerinde kımıldanacak mecal ve dallarda çatırdayacak heves. Bunlar da kalmamıştı.." (Duman, 2019: 38)
>
> Düşmanımızdan, korkarız yaptıklarından. Uzak ülkelerde, koygun ormanlarla kasvetli odalarda yaptıklarından korkarız." (Duman, 2006: 72)

Görüldüğü gibi Duman'ın eserlerinde orman "koygun, korkunç, karanlık" olarak tanımlanmıştır. Her bir romanda roman karakterlerinin romana bakışı birbirinden farklı olsa da anlatıcıların ormanı sunuş biçimleri benzerdir. Birbirine benzer tasvirleri içeren romanlarda ormanın karakterler üzerindeki etkisinin değişmesinin sebebi ise yazarın yaratmaya çalıştığı atmosferle ilgilidir. *Ve Bir Pars, Hüzünle Kaybolur* adlı romanda ormana gidiş kendiliğinden ve istekledir, *Köpekler İçin Gece Müziği*'nde ise ormana kazara ve isteksizce gidilir. *İncir Tarihi*'nde kaçacak bir yeri olmayan karakter için mecbur kalınan yerken *Sus Barbatus!*'ta devrimci gençlerin saklanmalarını sağlayan bir sığınaktır. Tüm bunların neticesinde karakterlerin ormana bakış açısı birbirinden farklı olacaktır. Hatta daha özele inecek olursak *Sus Barbatus!*'ta yer alan karakterlerin her birinin ormana farklı amaçlarla girdiğini ve ormanın her biri için farklı anlamlar taşıdığını görürüz. Buna rağmen anlatıcının sunduğu orman, tüm eserlerde hemen hemen aynıdır.

Koygun ve korkunç orman

İncir Tarihi adlı eserde Faruk Duman'ın romanlarındaki korkunç ormanın ilk izleri oluşmaya başlar. Bu romanda başkarakterler çeşitli sebeplerle ormana girmek zorunda kalırlar.

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

Bunlardan ilki Zeyrek'in kaybolan kuklası Kavuklu'yu aramak içindir. Geriye kalan ormana giriş sebeplerini ise ya kaçış ya da eve geri dönüş yolunun içinden geçmesi oluşturur. Her ne sebeple yabana adım atıyor olursa olsunlar orman her zaman Zeyrek ve Ümmik için gizem doludur ve bu gizem Zeyrek'in başına eninde sonunda çorap örer. Başka bir deyişle ormanın onlara sunduğu bilinmezlik her zaman bela olarak geri döner. Bu açıdan bakıldığında orman içinde türlü türlü tehlikeleriyle insana korku salan bir mekândır. Sonuç olarak *İncir Tarihi*'nin Duman'ın diğer romanlarında da gözlemlediğimiz ürkünç yabanın ilk izlerini taşıdığı söylenebilir.

Zeyrek'i kendi deyimiyle "felaket yolculuğuna sürükleyen" (Duman, 2014/a:58) sebeplerden ilki annesinin ona sedir ağacından yaptığı kukla olan Kavuklu'nun kaybolmasıdır. Annesi Zeyrek'e kuklayı bulmasını öğütler. Yoksa sonuçlarına katlanacaktır. Bunun üzerine Zeyrek, Kavuklu'yu aramaya başlar. Bu arayış onu ormana götürür ve ormana girdikten sonra başına gelen olayla hayatı bütünüyle değişir. Deyim yerindeyse bir baht dönüşü yaşar. Olaylar kısaca şöyle gelişir: Zeyrek, ara sıra gidip saklandığı bir yer olan ağaç kovuğunda Kavuklu'dan bir iz bulur ve böylelikle onu aramaya devam ederken ormanın derinliklerine doğru yol alır. Zeyrek ilk başta bu ormanı üzgün bir orman olarak tanımlar (Duman, 2014/a: 66). Gerçekten de Duman'ın daha sonra gelecek olan romanlarında olduğu gibi okur burada da doğrudan korkunç orman tasviriyle karşı karşıya bırakılmaz. Orman ilk önce koygun, dokunaklı ve içli görünür. Kısacası eserde orman, anlatıcı için sadece korku salan bir yer değildir. Fakat yine de anlatıcının başına gelen olaylar silsilesinde birinci dereceden payı olduğu için yaban yine kötülük diyarı olarak kurgulanır. Anlatıcının henüz ormanı üzgün bulmasının üzerinden çok geçmemişken bir anda Zeyrek ormanın içinde tuhaf bir ses duyar. Bu sesin yaralı bir hayvana veya "bir öcüye" ait olabileceğini düşünür. Belki de bu ses yalnızca bir sestir, diyerek kendini avutmaya çalışsa da çok geçmeden sesin kimden geldiği anlaşılır (Duman, 2014/a: 67). Ses, dört beş yaşlarında ölmekte olan bir çocuğa aittir. Gördükleri karşısında Zeyrek ilk önce kendini bu ölümden sorumlu tutarak korkuya kapılır. Hemen ardından küçük kızın katledileli çok olmadığı aklına gelir. Bu, katilin henüz çok uzaklaşmamış olduğunu ona düşündürür. Kısacası katil hâlâ ormandadır. Havanın da hızla kararmakta olduğunu fark eden Zeyrek, önüne geçemediği bir korkuya kapılır. Bu esnada da eğer bu gece ormandan sağ çıkmayı başarırsa bir daha ormana asla girmeyeceğine dair yeminler eder. Her ne kadar o geceyi sağ olarak atlatsa da Zeyrek bu yeminini tutamaz, başka başka sebeplerle ormana girmek zorunda kalır.

Zeyrek'in üzgün olarak gördüğü orman, başına gelenlerle birlikte bir anda korkunç ormana evrilir. Evine o gece sağ salim dönse de ertesi gün Üsküdar'daki babasının dükkânına gitmesi için yine ormandan geçmesi gerekir. Yanına Ümmik'i alır fakat onun varlığı bile bu korkuyu bastıramaz. Zeyrek bu korkuyu şöyle anlatır: "Bir yandan korkuyordum da. Sanırsın orman tayfla dolu, uzakta ağaçlar kıpırdıyor, gölgeler biçim değiştirerek insan yüzlerine dönüşüyordu. Bu yüzlerden de ben öyle bir korkuyordum ki" (Duman, 2014/a: 75-76). Zeyrek'in korktuğu başına gelir ve bir gün önce ölü bir kız çocuğu gördüğü yerde bu defa geyik ölüsü ile karşılaşır. Ormana girer girmez önlerine bu ölü geyik çıkar. Tam bu esnada ölümden bahsettikleri için Ümmik de korkmaya başlar. Zeyrek ise ormanda ilerledikçe, yol aldıkça annesinden, babasından, çocukluğunun geçmiş olduğu kutsal sedirinden uzaklaştığını hisseder.

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

Üsküdar'daki dükkândan eve döndüğü zaman bir başka durumla daha karşı karşıya kalır: Küçük kızın yakınları Zeyrek'in katil olduğuna inanmaktadır ve buldukları anda onu linç etmeye hazırdırlar. Zeyrek, arkadaşı Ümmik ile bu kızgın kalabalıktan bir şekilde kurtulup ormana kaçar. Fakat bu esnada Zeyrek yakalanmaktan korktuğu gibi ormandan da korkmaktadır. Yine de ne kadar korkarsa korksun yaşadıkları köye geri dönmeleri imkânsızdır. Çünkü orada Zeyrek'i ölüm beklemektedir. Orman ise ne kadar bilinmezliklerle dolu olsa da ona yaşama şansı sunar.

Zeyrek ve Ümmik sağ salim Üsküdar'a ulaşmayı başarırlar. Fakat uğursuzluk ormandan çıkmakla arkalarında kalmaz. Kalabalık onları Üsküdar'da beklemektedir. Bunu gören ikili limandaki bir gemiye sığınır fakat bu defa da gemi denize açılır. Geminin savaş gemisi olması da işleri iyice karıştırır. Gemi, bir başka geminin saldırısına uğrar ve batar. Saldırıdan yalnızca Zeyrek ve Ümmik kurtulmayı başarır. Bu sefer de bilmedikleri bir yerde, bir ormanın kıyısında kendilerini bulurlar. Bu orman "[k]oyu, sık, neredeyse korkutucu bir ormandı, tehlikelerle doluydu; en azından öyle görünüyordu". (Duman, 2014/a: 221) Anlatıcıya göre bu orman canlıdır ve her şeyiyle korkunç ve ölümcüldür:

> "Orman sanırsın canlı, yekpare bir yaratık. Nefes aldıkça yükselip alçalarak, karnında oynaşan kurtlar barındırmakla. Ki böyle bir ormanı ne İstanbul açıklarında görmüşlüğüm ne de böyle bir şey hayal edebilmişliğim var. Ormanın, nasıl söyleyeyim, tepelerden tüterek savrulan bir sisi var ki bu sis onun burnundan fışkırarak hem korkunç olup hem de insanı içine çekiyor. Yükselen, kaynaşarak eriyip katılaşan yeşil bir bataklık olup. Ucu bucağı da görünmüyor. Bin kere hayret edilecek bir şey." (Duman, 2014/a: 230)

Yukarıda alıntılanan orman tasviri, Duman'ın daha sonra yayımladığı romanlarda da vardır. Rahatlıkla söylenebilir ki Faruk Duman'ın eserlerinde orman tüm korkunçluğuyla öne çıkan bir mekândır ve bu korkunçluğa eşlik eden duygu, tedbirli olmak gerektiği hissidir.

Zeyrek ile Ümmik ormanı keşfe çıktıklarında onun ne denli tehlikeli olduğunu daha iyi anlarlar. Öyle ki ormanın içinde yürümek demek, bir nevi yılanların arasında yürümek demektir. Ormanda yürüdükçe küçük yılanları ayaklarının altında ezerler. Orman öylesine insansızdır ki Zeyrek; dalların çıtırdamasından çıkan sesi, ormanda yürüyen ilk insanlar oldukları için ormanın yaşadığı şaşkınlık olarak düşünür. Ormanın derinliklerine geldiklerinde ise orman artık uğuldamaktadır (Duman, 2014/a: 240). Tam bu sırada bir kız görürler. Fakat anlatıcıya göre bulunduklarını zannettikleri adada kendilerinden başka birilerinin varlığı –özellikle de orman çocuklarının varlığı- insana ancak bir korku vermelidir. Yine de bu kişinin bir kız olduğunu fark etmeleri korkularını yatıştırır ve böylelikle kızı takip etmeye başlarlar. Fakat çocuk oldukça kıvraktır, yılanlara ve kayalıklara aldırış etmeden ormanda dolaşır. Anlatıcıya göre bu kız burada büyümüş bir kaplan gibidir. Zeyrek için orman nasıl ki tehlikeli hayvanlarla dolup taştığı için bir dehşet yuvasıysa, bu kız için bir o kadar huzur dolu bir mekândır. Daha sonrasında bu kızın bir köyde yaşadığını ve bu köyde aklı başında olmayan biri olarak bilindiğini öğreniriz. Bu da zaten diğer romanlarda da görülen bir ortaklıktır: Doğada –özellikle de yabanda- başıboş dolaşanlar genellikle delilerdir.

Orman, yalnızca Zeyrek için ürkütücü değildir. Ümmik de Zeyrek'in ölmek üzereyken, köylülerin yardımıyla mağaradan köye taşınırken geçtikleri ormanın korkunçluğu karşısında şaşkına döner. Zeyrek'e anlattığına göre bu "orman yürüdükçe sıklaşıyor, sahilden uzaklaştıkça daha kor-

kunç bir hal alıyormuş. Karanlık, nemli, her yanından garip hayvanların sıçradığı bir ormanmış bu" (Duman, 2014/a: 265). Görüldüğü gibi orman Ümmik'in gözünde de korkunçtur.

Zeyrek'in başına dert açan bir diğer olay da yine ormanda yaşanır. Ormanda gördükleri gizemli kızın adı Neyire'dir. Zeyrek, ormandan çok korksa da sırf kızla baş başa olabilmek için onunla ormana gider. Ormanda yakınlaşan çifti köylüler görür ve Zeyrek'i bir yere kapatıp döverler. Bu eylem her gün tekrarlanır. Bunun üzerine Zeyrek ve Ümmik köyden kaçarlar. Kısacası orman Zeyrek'e bela olmaya her defasında devam eder.

Tekinsiz orman

Faruk Duman'ın *Ve Bir Pars, Hüzünle Kaybolur* adlı romanı diğer romanlardakine benzer bir şekilde ormanı ele alır. Romandaki ana karakter annesinin ölümü üzerine çocukluğunun geçtiği köye döner. Bu karakterin gözünden olayların anlatıldığı romanda sadece anlatıcının değil, köylülerin de köyün hemen yanındaki ormana bakışları uzun uzun anlatılır. Söz gelimi köylüler arasında ormanda dolaşan bir gözden bahsedilir:

> "Ormana fazla gitme, diye tutturdu ninem, ormanda göz dolanır. Peki bu göz, olursa, nasıl bir gözdür nine, diye sorardım. Ne bileyim, diye anlatırdı: Sade bir göz. Renksiz, avuçsuz bir göz. Mesela yalnızca bir göz. Kimseye ait olmayan bir uğursuz. Bunu, gerçekten de gördüğünü, bunun görüldüğünü söylerdi." (Duman, 2014/b: 15)

Çocukluğu süresince bu gibi korkunç hikâyeleri dinleyerek büyüdüğünden ormana karşı temkinli olan anlatıcı, köyüne geri döndüğünde bu mekânı bambaşka bir gözle değerlendirmeye başlar. Anlatıcının köye döndükten sonra yabana bakışıyla çocukluğundaki bakışı birbirinden farklıdır. Yine de çocukken duyduğu hikâyeler onu derinden etkilemiş ve onu çok da korkutmuştur. Aşağıdaki alıntı anlatıcının çocukluğunun kış günlerinde yaşadığı korkuyu anlatmaktadır:

> "Kış aylarını burada, bu tek gözlü evde mahpus geçirdiğimiz vardı. Dışarıda, hemen yanı başımızdaki orman uğuldayıp dururdu. Sanırsın karla, karanlık gökyüzüyle birlikte evimizin üstüne daha başka pek çok şey çökmüş. Sözgelimi, ormanda dolaşan gözdü; bu göz iri, kara bir dolunay gibi havada asılı durur, durdukça büyür, büyüdükçe bütün dikkatini bizim o zavallı, titrek penceremize vererek. Böylece korkusuz. Belki dışarıya bir adım olsun atmamızı beklerdi. Fakat bu adımı atmak nasıl mümkün olsun? Kimi zaman ocak yanmaz, hatta durduğu yerde buz tutar, böylece bacadır, bir baykuş gibi homurdanıp dururdu. Biz de elbette bu korkunç sesleri gözün öfkesine vererek. Aman bu göz çatımıza tünemiş olmasın. Aman yastığımızın altına girerek buradan bir yılan olup ağzımıza akmasın. Aman nefes alırsak görünmez olup burnumuza dolmasın, diyerek. Yorganımızın altında titrek. Kış mevsiminin bir an önce gelip geçmesi için dualar ederdik." (Duman, 2014/b: 25)

Doğal şartların insanları en çok zorladığı mevsim kıştır. Rüzgâr, uğultu, ayaz ve soğuk gibi başlı başına insana sıkıntı veren durumlar karşısında bir çocuğun kendisini savunmasız hissetmesi hâliyle doğaldır. Ayrıca çocukların çoğunun karanlıktan korkması ve kış mevsiminde gecelerin uzun oluşu korku duymalarına sebep olacaktır. Özellikle karasal iklimin hüküm sürdüğü yerlerde karın, ayazın ve tipinin yarattığı belirsizlik de -insanın bilinmeyen karşısındaki tedirginliğinden dolayı- korku hissini artırmaktadır[3].

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

Baykuş, bazı kültürlerde bilgeliği temsil etse de Anadolu kırsalında gece baykuş görmek ya da baykuşun sesini işitmek romandaki bireyleri tedirgin eder. Alıntıdaki gibi baykuşun ötüşü uğursuz kabul edildiği için ürperticidir. Aslına bakarsak bu eserde orman her şeyiyle köylüler için *uğursuz*dur:

> "Ormanda bir şey gördüm"' dedim.
> Korkuyla baktı bana.
> «Orman uğursuz, sanki bilmiyor musun.»
> «Uğursuz falan değil, bir kaplan var ya da bir pars.
> Çok sis vardı, iyice göremedim, ama…" (Duman, 2014/b: 26)

Alıntılanan kısımda dikkate değer bir başka ayrıntı ise anlatıcının yabana bakışının diğer köylülerden oldukça farklı oluşudur. Anlatıcının annesi dâhil[4] tüm karakterler için orman uğursuzdur fakat anlatıcı çocukken dinlediği bütün hikâyelere rağmen bunu kabul etmez. Yine de daha önce belirtildiği gibi çocukluğunda onun da ormana bakışı diğerleri gibidir. Elbette anlatıcının çocukluktan gelme birtakım korkuları hâlâ vardır. Ara sıra çocukluğundaki hislere kapıldığı da olur. Ormana karşı duyduğu bu korku bir çeşit öğrenilmiş duygudur. Bu yüzden ne kadar yabana yansız bakmaya çalışırsa çalışsın eski duygularına zaman zaman geri döner:

> "Dışarısı karanlıktı. Yine aynı şeyi hissediyordum; orman, karanlığın, yağmurun etkisiyle uyuyan, yer değiştiren, homurdayan bir yaratığa dönüşmüştü. Sözgelimi, baykuşlar bile, öyle ki, yerinde durmuyordu. Karanlık bir ormanda, baykuş, ormanın bir uzvuna, bir ele dönüşür. Bu el uzanıp bir yerlere dokunur. Evin çatısına dokunur, bacanın üstünden geçerek dumanı koklar. Dallara inip kalktıkça sanki ağaca konan o değildir de, ağaç, bir kol gibi ona uzanmıştır. Daha doğrusu, bu kol uzanıp bizim bir baykuş zannettiğimiz eli karanlığa bırakır." (Duman, 2014/b: 78)

Anlatıcı, görüldüğü gibi çocukluk hislerini içinde taşımaya devam eder. Ormanda dolaşma arzusu biraz da bilinçaltına işlemiş olan bu korkudan kaynaklıdır. Ormana salt zevk için değil, çocukluğunda uykularını kaçıran göz ile karşılaşmak amacı ile de gider. Sonuç olarak ormanda olmak ona bir şekilde zevk verir. Korkusuna rağmen ormana gitmekten kendini alıkoyamaz.

Devasa yaratık

Duman'ın eserlerindeki orman, İncil'deki yaban tasvirine benzer. Nasıl ki Cennet'ten kovulan Âdem ile Havva'nın yaşamak zorunda kaldıkları yaban olabildiğince korkunç tasvir edilmişse benzer bir şekilde bu eserlerde anlatılan ormanlar da ürkünçlüğüyle öne çıkarlar. Örneğin *Köpekler İçin Gece Müziği*'nde orman tüm korkunçluğuyla roman karakterlerinin karşısına çıkar. Öyle ki eserdeki orman tasviri, resmen bir canavar tasviridir:

> "Ormanın koyu sessizliğiydi, ağzını kocaman açmış bekliyordu onları. Arada gerinip açılıyor, inleyip duruluyordu. Büyük, çok büyük bir hayvanın sayısız, ölçüsüz uzvunu andırıyordu. Bir mide gibi. O koygun karanlığın içinde bitimsiz, ince uzun mağaraların göründüğü de oluyordu. Kapısız, geçitsiz bir duvara benzediği de." (Duman, 2014/c: 16)

Romanın başkarakterleri arabalarında yol alırken yanlarından geçip gittikleri orman, salt bir manzaradan ibaret değildir. Söz gelimi romanın başkarakterinden biri olan Tarık, araba kullanırken gözünün önünden geçmekte olan orman manzarasına karşı sebepsiz bir korku

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

duyar. Sanki birdenbire "bir yerlerden dev yılanlar, insan başlı atlar çıkacaktı[r]" (Duman, 2014/c: 18) diye düşünür ve hatta ormana sis üfleyen birinin olduğundan bahseder. Kulak kesilirse ormanın derinliklerden fısıltıların bile gelebileceğini duyumsar. Arabası ile kaza yaptıktan sonra kendilerini ormanın derinliklerinin sınırında bulur ve bu sınırda "ormanın görünüşünde, tedirgin edici bir şeyler vardı[r]" (Duman, 2014/c:30). Tarık ve karısı Filiz'i her an uçuruma yuvarlanabilecek olan arabadan kurtaran AVCIATMACA[5]'dır. Üçü hep birlikte karanlıktan daha karanlık olduğu söylenen bir ormana usul usul girerler (Duman, 2014/c: 71).

AVCIATMACA, köyde bir evinin olmasına rağmen ormanın içindeki kulübesinde yaşamayı tercih eder. Kendini ormanda daha rahat hissediyor olması beklenen bu karakterin bile ormana bakışı Tarık ve Filiz'le bire bir aynıdır. Hatta onlardan daha temkinlidir. Orman onun açısından da korkunçtur (Duman, 2014/c: 36). Aslına bakılırsa eserde, uçurumdan düşmekte olan bir arabadan kurtulan biri ile evi olarak kabul ettiği bir kulübeden çıkan kişi için ormana giriş aynı etkiyi yaratır. Bu yüzden ormanı çok iyi bilen AVCIATMACA da en az Filiz ve Tarık kadar ormanda kaybolmaktan korkmaktadır. Bu korku özellikle geceleri artar. Orman korkusu eserde bir yasa gibidir ve bu yasa insan olmayanlar için de işler. Mesela yaban hayatın bir parçası olan TİMSAH (kuş), insanlaştıran bir bakış açısıyla ormanı yaratıklarla dolu gören bir göze dönüşür. Sözün özü, bu romandaki "koygun orman kendi kendini besleyerek topyekün, adına işte orman dediğimiz bu devasa yaratığı var eder." (Duman, 2014/c: 85)

Koyu karanlık orman

Sus Barbatus!, Faruk Duman'ın 2019 yılında yayımlanan kitabıdır. Adını sakallı bir domuz türünden alır. Ayrıca bir emir cümlesidir ve aynı zamanda kitabın konusuna gönderme yapar: Doğanın dilsiz/sözsüz iletişim biçimlerine. Roman, ormanda ve onun kıyısına kurulmuş bir köyde geçer. Mevsimlerden kıştır. Doğu Anadolu bölgesinde geçen hikâye zorlu kış günlerinde doğa ile insanın mücadelesini anlatır. Aslında romanın anlatmak istediği mevzu bundan daha fazlasıdır fakat çalışmanın konusu gereği köyün sınırında yer alan ormana odaklanılmıştır.

Romandaki birbirinden farklı olayların her birinin mekânı ya köy ya da ormandır. Olay hangisinde yaşanırsa yaşansın kış mevsiminin zorlu şartları her an roman karakterinin üzerine bir gölge gibi düşer. Fakat elbette evler görece korunaklıdır. Orman ise kışı bütün dehşetiyle yaşatır. "Koyu karanlık" diye tanımlanan orman, roman boyunca tekinsiz bir mekân olarak kurgulanır. Öyle ki Ç. Gölü'nün kıyısındaki ormanın kışı şu şekilde tarif edilir:

> "Orman koyu karanlık ofuldayıp duruyordu. Dizlerine ağrı girmişti ormanın. Yürüyecek, ayakta duracak hali kalmamıştı. Yaprak dikenlerinde kımıldanacak mecal ve dallarda çatırdayacak heves. Bunlar da kalmamıştı. Yine de koyu karanlığın, mavi çam iğnelerinin arasından belli belirsiz ışıklar sızıyordu. Nereden çıktığı belli olmayan, kırık dökük bu ışıklar. Derinlerde, toprağın üstünde unutulmuş küçük ışıldak taşları gibiydi. Kendiliğinden cılızca parlıyor, dallarının arasına, ağaç köklerine yansıyordu. Ormanda buncacık ışık kalmış olduğu için, durum hepten ümitsiz sayılamazdı. Buz vardı. Buz ve bir yerlerde cansız bir ışık. Dallar da şimdilik buz türünden sayılmalıydı." (Duman, 2019: 38)

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

Duman'ın diğer eserlerinde olduğu gibi burada da orman korkunç (Duman, 2019: 50) ve koygun[6] olarak tanımlanır (Duman, 2019: 57). Bu, ağaç dallarının buz kestiği, ağaç dallarından yerlere buz sarkıtlarının değdiği, gölgesiz ve topraksız bir ormandır. Aslında orman, köylüler için bilinen bir yerdir. Ulaşım için sık sık ormandan geçerler fakat kar ve kış onu bir bilinmeze dönüştürür. Yine de orman aslında her zaman köylüler için tekinsizdir. Bu yüzden anlatıcı: "Orman dediğin, kuyruklar, dişler memleketi değil mi? Pençeler memleketi." (Duman, 2019: 60) der ki burada yine orman Duman'ın diğer eserlerinde olduğu gibi canavarlaştırılır ve bu canavarla oyun oynamaya gelinmeyeceği her satırda okura hatırlatılır.

Roman kişilerinin ormandan canavarmış gibi korkmaları, ağaçlarının sık olması ve bundan dolayı da havanın erken kararmasından kaynaklıdır. Yine kış ayı olduğu için orman "koyu gümüş" rengidir. Ormandaki ağaçlar o kadar sıktır ki kar tanecikleri bile yere düşemez. Romanın ilk bölümündeki orman, salt "Boş, kuru, yapraksız, soğuktan anası ağlamış, donmuş, ayaza kesmiş bir orman"dır (Duman, 2019: 101). Aslında ormanın bu hâli diğer üç bölümde de değişmez fakat bazı roman kişileri için ormanın bu durumu bir avantajdır. Bu sayede ormanda güvenlik güçlerinden kaçarak saklanabilmişlerdir. "Ormanda saklanmış çocuklar" (Duman, 2019: 144) olarak geçen bu kişiler siyasi nedenlerle saklanan gençlerdir. Ormanın zorlu şartları sayesinden yakalanamazlar. Zaten kış mevsimi dışında yazın da askerler ormana girdiklerinde ormanın içinde yürümekten öte ormana tırmandıkları söylenir. Orman o denli sık ağaçlarla kaplıdır. Kışın ise bu ormanda yürümek iyice imkânsızlaşır; "daha birkaç metre ilerlemeden elleri yarılıverir" (Duman, 2019: 147). Bu yüzden orman, gençlerin saklanmaları için uygun bir ortam hâline gelir. Onları, yakalanmaktan koruyan, ormanın "gürültülü, karmaşık bir labirent" oluşudur (Duman, 2019: 196).

Orman, bu gençler için aslında bir sığınaktan ötedir. Mücadelelerine buradan devam ederler ve bu yüzden orman onlar için "mücadelenin kalbi"dir. Fakat insanlar, onların ormanda nasıl yaşadığına bir türlü akıl erdiremezler. Çünkü: "Diklenen, durmadan meydan okuyan, ne zaman nerede çukurlanacağı, nerede koygunlaşıp güpegündüz kararacağı belli olmayan bir ormana yerleşmek mi olur?" (Duman, 2019: 197). Köylüler ormana girmekten itinayla uzak durmaya devam ederler fakat yine de hep bir sebepten ötürü ormana yolu düşenler olur. Bu kişiler için orman ne denli zorluysa bahsi geçen gençler için de elbette öyledir. Yine de ormanın bu özelliği onların yakalanmamasını sağlar. Öyle ki arkadaşları Faruk'u kurtarmak için plan yaparken Mustafa Öğretmen onlara şöyle der: "…ormanın dışına çıkarsanız nereye gideceğinizi görüyor musun? Orada bir leke olacaksın. Kolay av" (Duman, 2019: 459).

Romanda yabanla ilgili en önemi ifade ise romanın sonlarında yer alır. Faruk'u götürmekle görevli ekipte olan Doktor, bir ara topluluktan ayrı düşer ve tam o anda karşısına bir kurt çıkar. O esnada Doktor şöyle der: "Birkaç yıl önce, devrimci gençlerden biri söylemişti: "**Biz dünyayı değiştirmek istiyoruz ama bu dünyayı iyi ya da kötü yöneten her yasa yabana bağlıdır; yabanı öğrenmediğimiz sürece onu değiştiremeyeceğiz"** (Duman, 2019: 473). Ölümle karşı karşıya kalan birinin o an bunu düşünmesinin elbette olağan dışı olduğu söylenebilir fakat romanın ana meselesi yaban olduğu için tuhaf değildir. Çünkü yazar her fırsatta okuruna yaban ile olan ilişkiyi sorgulatır. Bu alıntıda ise iki önemli nokta vardır: Birincisi yabanı salt kötü veya iyi görmeyen bir bakış açısı söz konusu. Böylelikle romanda

ormanın olduğu gibi kabul edildiği söylenebilir. Onu bir kötülük mekânı kılmaktan öte onu olduğu gibi anlatma kaygısı vardır. Her ne kadar bütün betimlemeler yabanın kötücüllüğünü ortaya koymak adına var gibi görünse de. Fakat daha ayrıntılı bakıldığında aslında öyle değildir. Söz gelimi orman kimileri için arzu edilen bir yerdir. Örneğin Kadir Ağa'nın kızı Ece, fırsatını buldukça ormana kaçar. Yine romanın bir başka yerinde Doktor Servet şöyle der: "İki gün serseriyim, içip içip ormanlarda gezeceğim. Bunu yadırgayanlar olmuştu da, gülmüşlerdi hep birlikte. Zira içip içip ormanlarda gezmek serserilik değil, mühim bir işti" (Duman, 2019: 325). Burada ormana aşkıncı bir bakış vardır. Başka bir deyişle ormana mistik anlamlar yükleyerek onun aşkıncı bir bakış açısıyla değerlendirildiği de görülmektedir. Fakat Estok'un da dikkat çektiği gibi biz doğayı her ne kadar iyi ve nazik görmeye çalışsak da aslında o tarafsızdır: Ne iyidir ne de kötü (Estok, 2009: 209).

Yukarıdaki alıntıda dikkat edilmesi gereken bir başka husus ise yabanı değiştirmektir. Kurtla karşı karşıya gelen birinin aklına gelen bu cümle önemlidir. Yabanı değiştirmek, onu evcilleştirmek mümkün müdür? Her şeyden öte romanın arzuladığı bu mudur? Burada öncelikle bu cümlenin kendisini devrimci gençlere yakın gören birinin ağzından döküldüğünü söylemek gerekir. Aslında yabanı değiştirmek roman karakterlerinin veya anlatıcının rüyası değildir. Romandaki devrimci gençlerin rüyasıdır. Nitekim romanın sonunda bu devrimci gençlerden biri olan Faruk ile Aysel arasında şöyle bir konuşma geçer:

> "Biz, bir gün herkesin balıklarla birlikte yaşamasını sağlayacağız. Yani bizim arkadaşlarla birlikte. Balıklar da bizim gibi, değil mi? -Öyle mi sence, dedi kız. -Öyle. -O gün geldiğinde balıklar da bizi yiyebilecekler mi peki? -Kesinlikle. Bütün savaşımız bence bunun için. Balıklar da bizi yiyebilsinler diye." (Duman, 2019: 485)

Görüldüğü gibi yabanı değiştirmek arzusu onu evcilleştirip kontrol altına almak değildir. Onunla eşit şartlarda yaşamaktır. Buradaki sosyalist söylemi tamamen bir kenara koyarak konuya çevre felsefesinden bakarsak şöyle diyebiliriz: Faruk insan merkezli bakış açısının bir kenara bırakılmasını arzu etmektedir ve ancak yabana karşı onu kendimizden üstün veya aşağı gören bir bakış açısından kurtulursak tüm dünyayı eşit gören bir bakışı yakalayacağımızı düşünür.

Gürültülü orman

Faruk Duman'ın Ekim 2020 tarihinde yayımlanan *Sus Barbatus! 2 r*omanı aynı isimli romanının devamı niteliğindedir. Duman bu seriyi üç roman olarak tasarlamıştır ve her iki romanın mekânı ortaktır. Bazı roman kişileri de ortak olup romandaki değişken zamandır. Yer yer romana yeni karakterler girse de bu romanı bir öncekinden ayıran temel fark olayların geçtiği zamandır. İlk roman zorlu kış günlerinde geçerken bu romanda olaylar kışın bitip baharın başladığı mevsimde yaşanır. İlk romana karlı hava hakimken serinin ikinci romanına yağmurlu hava hakimdir. Karlı hava ormanda yaşama şartlarını ne kadar ağırlaştırıyorsa yağmur da ormanda yol almayı o kadar zorlaştırmaktadır. Bu yüzden her iki roman için belirlenen hava şartları romanda ana karakterlerden biri olan ormanın ne kadar zorlu olduğunu gözler önüne serebilmiştir.

Sus Barbatus! 2 romanındaki orman tasviri yazarın diğer romanlarındaki orman tasvirinin bir devamı niteliğindedir. Şöyle ki orman yine korkunç, koygun ve karanlıktır. Bütün bunlara ek olarak bu romanda orman ayrıca gürültülü bir yerdir. Bütün orman tasvirleri or-

manın acı veren, korku dolu bir mekân olduğu doğrultusundadır: Söz gelimi romanda geçen şu cümle orman tasvirinin özeti niteliğindedir: "Sık, koygun, gürüldeyen karanlık ormanın içinde, ağaçların koyu gövdelerine bakarak dolandı" (Duman, 2020: 123).

Bu romanda orman olabildiğince gürültülüdür. Öyle ki her türlü sese ev sahipliği yapar. Söz gelimi ormanda birbirlerinin peşine düşmüş aç hayvanların çığlıkları vardır. Bu çığlıklara "[a]ğaçların, çalı diplerinin ve tomurcuklanmış çiçek filizlerinin arasından patırtılar" eklenir (Duman, 2020: 33). Hatta burada topraktan bile geğirti duyulur. Orman bitmek tükenmek bilmez bir şekilde uğuldar. Baykuşlar canlarını alınırcasına bağırır (Duman, 2020: 57), suyun hışırtısı hiç kesilmez (Duman, 2020: 95). Öyle ki bu iki ses birbiri içine geçer: "Ormandaki su şakırtısının içine baykuşların sesi karışmıştı." (Duman, 2020: 150) Ormandaki kuş sesi sadece baykuşa ait değildir üstelik. Adını bilmediğimiz pek çok kuşun sesi vardır. Üstelik tedirgin bir tilkinin bağırışı bile akbabaların sesini andırır. Onlar gibi korku vericidir (Duman, 2020: 169). Kısacası hayvan ve bitkilerin çıkardıkları sesler ormanın seslerini oluşturur ve her biri ürküntü vericidir. Bitkilerden çıkan sesler aslında anlatıcıya göre büyümenin sesidir (Duman, 2020: 448). Fakat bu ses gölgelenmiş, koyulaşmış yaprakların içinden yükselir ve yağmur patırtıları ile karışır (Duman, 2020: 514). Bu da seslerin insanda korku uyandırmasına neden olur.

Ormanın seslerinin ürkünç olmasının altında yatan asıl neden bu seslerin bilinmezliğidir. Çoğu zaman bu sesleri duyanlar, sesin nereden geldiğini bilmedikleri gibi sesin kaynağını da tespit edemezler. Ormandaki yalnızlık hissine eklenen bilinmezlik de onların korkmasına neden olur. Ayrıca ormanın sesi roman boyunca hiç kesilmez. Bu da yine okura roman karakterlerinin içinde bulundukları atmosferi daha belirgin kılmak adına yapılmaktadır. Yabana sığınmış veya orada olmak zorunda olan bu kişiler huzursuzluk içindedirler. Çünkü ormandan durmadan sesler gelir, sürekli bir çığlık yükselir. Daha önce de belirtildiği gibi ormandan yükselen bu çığlıkların kaynağı çoğu zaman belli değildir. Yine de anlatıcı bunların birer beddua olduğunu varsayar. Ona göre orman sürekli kendi canını yakmakta ve kendi kendisine beddua etmektedir. Ormanı bir bütün olarak düşünen anlatıcıya göre gürültülerin kaynağı, topyekûn ormanın kendisine aittir. Özele indiğinde ise ormanın içinde yaşayan bitkilerin büyüme sesi veya hayvanların çıkardıkları çeşitli sesleri bunların kaynağı olarak gösterir. Kısacası bu sesleri bazen açıklar, bazen de bilinmez olarak bırakır. Elbette seslerin kaynağının belirsiz oluşu romandaki yaratılmak istenen korku atmosferine daha uygun gibi düşer. Fakat anlatıcı seslerin kaynağını verirken bile atmosferin korkutucu olduğunun altını çizer. Söz gelimi romanda yine ormanın gürültüsünün giderek arttığının vurgulandığı bir yerde anlatıcı şunları söyler: "Sanki hayvanlarla birlikte yapraklar. Ve sonra dallar da korkmuş da dile gelmiş. Sanki hep bir ağızdan bağırıp çağırarak yardım diliyorlardı. Su çalı diplerinde köpürüyordu" (Duman, 2020: 255). Alıntıdan da anlaşacağı gibi ormanın gürültüsü korkudan doğar ve bu korkuya tüm orman canlıları katılır:

> "Yapraklar suyun etkisiyle hışırdamaya başlayınca ormanın içinde bir uğultu başladı. Sanki hayvanlar korktu bu hışırtıdan. Korktu. Ormanın içinde duyulan yaprak sesi yeni bir şey midir? Elbette. Orman hep yenilenir, her sabah işe daha yeni koyulur da ondan." (Duman, 2020: 175)

Ormanın sesinin kaynağını bu defa ormanın büyüme sesi olarak vermiştir. Sesin kaynağı bellidir fakat bu defa hayvanlar sesten ürker. Kısacası ormandan gelen sesler öyle ya da

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

böyle tüm canlılara korku salar. Zaten anlatıcı da bunun farkındadır ve ormandaki seslerle ilgili şunları söyler: "Ama ormanın sesi tükenmez. Ormanın içinde sesler fısıltılar dolanır, belki, burada A. Dağları'nı da, bu dağların eteklerini sarmış ormanları da korkutucu yapan budur" (Duman, 2020: 123). Karanlık, koygun ormanı korkutucu kılan unsurun tükenmeyen sesi olduğunu anlamış oluruz. Ormanın içindeki bitki olsun, hayvan olsun, insan olsun tüm canlılar; ormanın karanlığından daha çok gürültüsünden ürker.

Romanda ormanın ürküntü veren bir mekân olarak sunulmasının nedenlerinden biri korku duygusunu irdelemektir. Nitekim romanın bazı bölümlerinde korku duygusu üzerinde durulur. Üstelik korku da orman gibi romanda somutlaşır. Öyle ki bir duygu olmaktan çıkar nesneye dönüşür (korku nesnesi). Bu ifade romanda da yer alır: "İçinde bir yerde yumruk büyüklüğünde bir nesne vardı sanki. Bu nesne de işte korku nesnesiydi. Onu oradan, karnının orta yerinden çıkarıp almadıkça. Onu başından def etmedikçe cesareti de gelmeyecekti." (Duman, 2020: 26) Anlatıcı böylece korkunun duygu olmaktan çıkıp bir nesne hâline gelmesiyle onu daha rahat irdeleyeceğini düşünür.

Ormanda korku her yerdedir, bundan dolayıdır ki anlatıcı ormanda geçen hikâyesinde korkuyu da düşünmeye fırsat bulur. Söz gelimi romanın bir kişisi olarak karşımıza çıkan ceylanla ilgili aşağıda alıntılanan kısmı, yazarın korkuyu neden bu denli öne çıkardığını açıklar niteliktedir:

> "Bir ceylan ormanda ne yapar, kırmızı, kiremit tozu gibi bir ceylan, hem de gözleri ıslak bir ceylanın ormanda yapabileceği tek şey korkmaktır. Korkmayı ceylandan öğren, diye boşuna dememişler. Korkmak bana göre değil, korkup da ne yapacağım, korkmak da nereden çıktı, demeyeceksin. En büyük eksiğimiz korkudur, neden dersen, onu öğrenmeden ondan kurtulamayız da onun için." (Duman, 2020: 12)

Görüldüğü üzere korkuyu yenmenin ancak onu tanımaktan geçtiği birkaç defa hatırlatılır. Bu yüzden roman hem ormanı hem de korkuyu anlatır. Böylece belki de ormana -genelleştirerek yaban veya doğa denilebilir- duyulan korkuyu topyekûn kaldırmayı başarabiliriz. Duman'ın ormanları öykünün merkezine yerleştirmesinin altında yatan nedenin bu olduğu söylenebilir. Nitekim yazar bunu denemekle okurun korkuyla yüz yüze gelmeden onu tanıyıp yeneceğini temenni ediyor olmalı. Çünkü anlatıcı kurgusal metinlerle ilgili şunları söyler: "Evet efendim. Hikâyeler, kapıldığımız dehşetin karşılıksız olduğunu –yani aslında korkacak, dehşete kapılacak ya da sevinecek bir şey olmadığını, yani alışkanlıklarımızın yerli yerinde durduğunu– bildiğimiz için hoşumuza gider" (Duman, 2020: 303) .Yine de yazar korkuyu yaşamadan ondan kurtulamayacağımın farkındadır. Romanda da anlatıcı yardımıyla bunu okura hatırlatır: "Yabanı iyi bilmek gerekir ama onun bilgisi de ancak içine girildiği zaman başlar" (Duman, 2020: 168). Kısacası yazar korkuyu orman üzerinden fiktif bir âlemde irdeler, okuru da kurmaca dünyaya davet eder fakat bunun pek mümkün olmadığının kendisi de farkındadır.

Her okur kendi korkusuyla baş başadır. Yazar ise yarattığı bu kurmaca dünyada kendi korkularını tanır ve gelenekselmiş korku kalıplarını yıkmaya çalışır. Gerçekten roman boyunca olabildiğince korku dolu tarif edilen orman güzellenir de. Yazar ormanı kurgularken halktan aldığı bütün söylenceleri ve bunların üzerinde uyandırdığı hayal gücünü kullanır. Böylece bir nevi korkusuyla yüzleşir. Bu yüzleşmenin sonuçlarının olumlu olduğuna dair

verileri yine romanda buluruz. Örneğin romanın sonlarına doğru anlatıcı şöyle der: *"Orman, şehirden iyidir"* (Duman, 2020: 538).

Ormanı şehirlerden daha üstün görme, roman kişileri üzerinde de etkilidir. Söz gelimi Jilet için ormana gitmek her şeye rağmen bir ceza değil, ödüldür (Duman, 2020: 164). Çünkü romana göre "[d]oğanın her halini severiz. Doğanın her halini severiz. Bu nedenle de yazın ayrı güzelliği vardır, kışın ayrı" (Duman, 2020: 423). Orman bütün özelliklerine rağmen güzeldir ve insanlar onu sevmelidirler. Bu sadece doğa korkusunu yenmekle ilgili de değildir. Doğrudan insan olmakla ilgilidir. Anlatıcının bu konudaki iddiası aşağıdaki gibidir:

> "Bana kalırsa, böyle derdi arkadaşlarına, bana kalırsa, bu işleri unuttuğumuz için yani, işte bizim de psikolojik sorunlarımız çıkıyor ortaya, anlıyor musunuz? Doğamızdan uzaklaştığımız için. Kendimize uygun olmayan bir yaşam kurduğumuz için. Ama tabi bu saatten sonra yapacak bir şey de yok." (Duman, 2020: 205)

Sonuç

Günümüzde nasıl ki kadın düşmanlığı veya homofobi üzerinde ciddi tartışmalar dönüyorsa, doğa korkusuna da aynı şekilde yoğunlaşılmalıdır. Çünkü doğaya karşı duyulan korku ya da nefret değişmediği sürece çevre sorunlarına bir çözüm bulmak imkânsızdır. Ayrıca görüldüğü gibi doğa korkusu bilinçaltımıza o kadar işlemiştir ki ekokurgularda bile bu korku bastırılamamıştır.

Doğa duyarlılığına sahip olduğu rahatça söylenebilen Faruk Duman'ın romanlarında da ekofobinin izlerine tanık oluruz. Eserlerinde yaratmış olduğu orman; korkunç, karanlık, kopkoyu, koygun ve gürültülü olarak tarif edilir. Her ne kadar *Sus Barbatus!*'ta ormanı olduğu gibi kabul etmeye dair göndermeler bulunsa da anlatıcı, insanların yabana karşı duyduğu korkuyu her fırsatta dile getirir.

Kimi zaman aşkıncı bir bakış açısıyla ormana farklı değerler yüklendiğini de bu eserlerde görmekteyiz. Söz gelimi ormanda dolaşmanın ciddi bir iş olduğunun söylenmesi gibi. Fakat genel olarak orman, roman kişilerinin başına bela olur. Ormanın Duman'ın romanlarında bu şekilde yer almaya başlaması *İncir Tarihi* adlı eserledir. Bu romandan son romanı olan *Sus Barbatus!* 2'ye kadar olan yaban tasvirleri hemen hemen aynıdır. Fakat *Sus Barbatus!*'un ilk ve ikinci cildi okuru yabana yeni bir bakışa, daha doğrusu onu iyicil veya kötücül kılmadan doğrudan kabul etmeye çağırır. Bu da yazarın doğa duyarlılığının her eserde farklı boyutlara evrildiğini göstermesi açısından önemlidir.

Yabanı ele alışta ekofobinin görüntülerinin var olduğu fark edilen bu eserlerde insan ile doğa arasındaki bağın sorgulanması, biyoçeşitliliğin azalması sorununa değinilmesi ve insan merkezli bakış açısının eleştiriye açılması bakımından oldukça önemli eserlerdir. Burada yabanı ele alışta onun korkunç veya karanlık gösterilmeye çalışıldığı söylenemez. Yazar yalnızca halkın gözündeki orman imgesinden faydalanmaya çalışmıştır. Böylelikle hem bu bakış açısı üzerinde düşünülmesini sağlamış hem de her bir kitabında ormana bir karakter atfederek onu eserlerinde olayları doğrudan etkileyen bir yere oturtmuştur. Ayrıca romanlarında yer alan en önemli düşünce, korkuyu anlatmanın korkuyu bilmek olduğudur. Korkuyu bilmek de onu alt etmek demektir. Ormana duyulan korku ancak onu bilmekle, bütünüyle

e-ISSN 2791 https://www.folkloredebiyat.org

kavramakla çözülebilir. Çözülme yaşandıktan sonra da bu duygu alt edilecektir. Faruk Duman romanlarında da tüm bu meseleler ormana duyulan korku üzerinden anlatılmaya çalışılmış ve romancı kendi ekofobisini yenmenin yolunu ormanla fiktif âlemde karşılaşmakla başarmayı amaçlamıştır.

Notlar

1 Sözcük bu kullanımıyla insanların dünyayı ve de doğayı kendilerinden aşağı görüp küçümseyerek bakmalarını işaret eder. Benzer bir kelime oyununu Türkçede kurmak zor olsa da en yakın karşılığı olarak "Dünyah" düşünülebilir.

2 Çevreci romanlarda ekofobi kendini yalnızca korku olarak gösterir. Doğadan nefret etme duygusu -hiç değilse olumlu roman karakterleri açısından- söz konusu değildir. Korku ise bazı romanlarda oldukça baskındır.

3 Bu korkuyu anne ile oğlu duyarlar, baba (Avcı Kemal) derin bir uykuyla kışı geçirmeye devam eder. Adından anlaşılacağı gibi avcı olan baba zaten ormanda dolanan göze meydan okur (Duman 2014/3: 25). Elbette onun yabana bakışı elbette diğerlerinden farklı olacaktır.

4 Alıntıda da ormana uğursuz diyen annesidir.

5 Yazar, romanında bu karakterin ismini büyük harflerle yazmayı uygun görmüştür. Sadece bu karakterin adı değil, ormanda yaşayan hayvanların isimleri de büyük harflerle yazmıştır: TİMSAH (AVCIATMACA'nın yırtıcı kuşu, KAHVE (AVCIATMACA'nın atı), AKÇATOPAL (AVCIATMACA'nın köpeği) gibi. Bunların dışında CLINT EASTWOOD'un adını da büyük harflerle yazmayı tercih etmiştir. Buna karşın Tarık, Filiz, Murat ve Kara Zühre gibi olayların temelinde yer alan karakterlerin isimlerini yazarken bir aykırılığa başvurmamıştır. Kara Zühre, AVCIATMACA'nın karısıdır fakat kocası gibi ormanı evi olarak görmemekte, evi olarak köydeki evlerini kabul etmektedir. Kısacası orman sakinlerinin isimleri -CLINT EASTWOOD örneği dışında- büyük harflerle yazılmıştır.

6 Koygun, sözcük anlamıyla "dokunaklı, acıklı" demektir fakat Faruk Duman bu sözcüğe "koyu karanlık" anlamını yükleyerek dokunaklı olan ile karanlık olan arasında bir bağ kurar.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu makale tamamıyla özgün bir araştırma olarak planlanmış, yürütülmüş ve sonuçları ile raporlaştırıldıktan sonra ilgili dergiye gönderilmiştir. Araştırma herhangi bir sempozyum, kongre vb. sunulmamış ya da başka bir dergiye değerlendirilmek üzere gönderilmemiştir.

Research and Publication Ethics Statement

This is a research article, containing original data, and it has not been previously published or submitted to any other outlet for publication. The authors followed ethical principles and rules during the research process. In the study, informed consent was obtained from the volunteer participants and the privacy of the participants was protected.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu makaledeki birinci yazar % 100 düzeyinde çalışmanın hazırlanması, veri toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yazılması aşamalarına katkı sağlamıştır.

Contribution Rates of Authors to the Article

The first author in this article contributed to the 100% level of preparation of the study, data collection, interpretation of the results and writing of the article.

Destek Beyanı

Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Support Statement (Optional)
There is no conflict of interest between the authors of this article.

Teşekkür (İsteğe bağlı)
Acknowledgement (Optional)

Çıkar Beyanı
Çalışma hazırlanırken; veri toplanması, sonuçların yorumlanması ve makalenin yazılması aşamalarında yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması durumu söz konusu olmamıştır.

Statement of Interest
There is no conflict of interest between the authors of this article.

Kaynakça

Crosby, S. L. (2014). Beyond ecophilia: Edgar Allan Poe and the American tradition of ecohorror. *Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*, 21 (3), Summer 2014, 513-525.

Duman, F. (2006). *Kırk* (İkinci Baskı). Can.

Duman, F. (2014/a). *İncir tarihi* (Dördüncü Baskı). Can.

Duman, F. (2014/b). *Ve bir pars, hüzünle kaybolur* (İkinci Baskı). Can.

Duman, F. (2014/c). *Köpekler için gece müziği*. Can.

Duman, F. (2018). *Sus Barbatus!*. Can.

Duman, F. (2020). *Sus Barbatus! 2*. Yapı Kredi.

Estok, S. C. (2009). Theorizing in a space of ambivalent openness: Ecocriticism and ecophobia. *Interdisciplinary Studies in Literature and Environment*, *16* (2).

Estok, S. C. (2011). *Ecocriticism and Shakespeare: Reading ecophobia*. Palgrave MacMillan, 1-19.

Estok, S.C. (2018). *The ecophobia hypothesis*. Routledge.

Erhat, A. (2003). *Mitoloji sözlüğü* (12. Basım). Remzi.

Gaard, G. (2011 Green, pink, and lavander: Banishing ecophobia through queer ecologies. *Ethics and the Environment*, *16* (2), Fall 2011, 115-126.

Oppermann, S. (2018). Review of Simon C. Estok's ecophobia hypothesis. *International Comparative Literature*, *1* (2), 2018, 325-327.

Topcu, T. (2019). *Türk romanında çevrecilik (1945-2015)* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. (This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License).